

Vleermuisreservaat Voorstonden

Rob Vermeulen

De belangen van vleermuizen en boommarters lijken soms te botsen met cultuurhistorische belangen in het landschap en het garanderen van de veiligheid van de bezoekers. Op het landgoed Voorstonden (Zuidelijke IJsselvallei), dat beheerd wordt door Natuurmonumenten, is daar een creatieve oplossing voor gezocht.

Vorstonden is een landgoed uit de 16e eeuw. Aan het eind van de 18e, begin 19e eeuw is op het landgoed een parkbos met waterpartijen aangelegd. De ontwerper was waarschijnlijk de bekende tuin- en landschaparchitect H. van Lunteren. De oorspronkelijke uitvoering was in de Hollandse landschapsstijl, een variant op de Engelse landschapsstijl.

Herstelplan

In de loop van de 20e eeuw is echter het oorspronkelijke concept van het parkbos door achterstallig onderhoud verloren gegaan. Door de spontane opslag van bomen verdween het open karakter. Toen Natuurmonumenten het landgoed in 1995 in eigendom kreeg, waren veel paden in slecht bewandelbare modderpoelen veranderd en de waterpartijen grotendeels dichtgeslibd met bladafval.

Omdat het ontwerp van het parkbos van Voorstonden nationale bekendheid geniet, is besloten om het geheel in oude stijl te restaureren. Om dit te realiseren is in 2002 een Herstelplan opgesteld.

In het najaar van 2006 zal begonnen worden met het Herstelplan Voorstonden. De grootste ingrepen zullen vanaf

2007 uitgevoerd gaan worden. Los daarvan zullen er boswerkzaamheden uitgevoerd worden die te maken met de aangescherpte veiligheidseisen.

Het landgoed Voorstonden. Foto: Rob Vermeulen

Alle bomen tot een hoogte van 13,5 meter worden met een boomcamera aan een lange hengel geïnspecteerd. Foto: Rob Vermeulen

Vleermuizen en boomarter

Door het ouder worden van het parkbos en de omliggende lanen, werd Voorstonden steeds interessanter voor de (boombewonende) vleermuizen en boomarter. Het landgoed behoort nu dan ook tot de actuele vleermuiskerngebieden in Gelderland (Dijkstra et al., 1999).

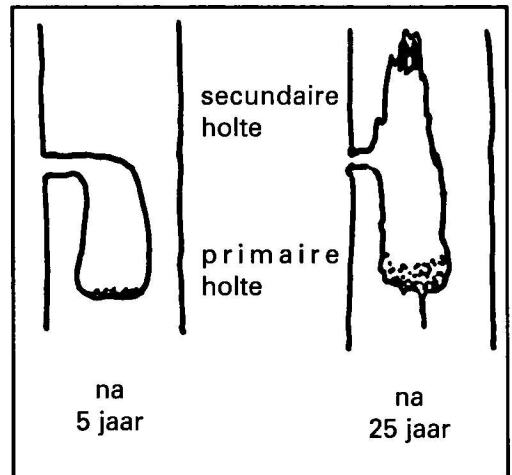
Er zijn in Voorstonden tenminste zes boombewonende soorten gevonden: gewone baardvleermuis *Myotis mystacinus*, franjestaart *M.nattereri*, watervleermuis *M.daubentonii*, gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*, rosse vleermuis *Nyctalus noctua* en ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. De boomarter *Martes martes* wordt regelmatig gezien op het naastgelegen landgoed Leusveld. Het is daarom aannemelijk dat deze soort ook nog in Voorstonden voorkomt.

In het kader van de Flora- en faunawet worden er bij het herstel van het oorspronkelijke landgoedkarakter maatregelen genomen om de aanwezige populaties zo veel mogelijk te ontzien. Om te bepalen welke bomen onmisbaar voor de vleermuizen en boomarter zijn, worden in 2006 in het parkbos alle bomen met holten tot 13,5 meter met een boomcamera geïnspecteerd. Aanvullend zal met een batdetector naar kolonies gezocht worden door zwerm- en baltsgedrag te observeren.

Aangenomen wordt dat het Herstelplan Voorstonden in het parkbos niet tot een voldoende toename leidt van potentiële vleermuisbomen (onder andere bomen met duidelijke secundaire holten) en boomarterbomen (o.a. bomen met zwarte spechtengaten).

Om de populatie-uitbreiding van boombewonende vleermuizen en van de boomarter toch mogelijk te maken is een naburig perceel van zeven hectare met veel eiken, aangewezen als 'vleermuisreservaat'. Uit dit reservaat zullen geen bomen met een dikte van meer dan 30 cm borsthoogte meer verwijderd worden.

De aanwezige delen met fijnspar zullen gefaseerd geveld worden waarna de opgevallende gedeeltes ingeplant worden met soorten waar de vleermuizen sterk van profiteren, zoals es, eik en (inheemse)vogelkers.

Ontwikkeling van een boomholte (spechtengat) tot een geschikte vleermuisverblijfplaats na een ingreep van 'half-ringen'. De leeftijden zijn gebaseerd op schattingen.

Deze boom is voor de helft geringd. Foto: Rob Vermeulen

Naar een variabel ringbeheer

In het aangewezen vleermuisreservaat zijn nog weinig bomen met holten. Om de holtevorming te stimuleren zijn hier in 2005 dertien bomen half geringd (foto). Daarbij is de schors tot tweederde van de stamonttrek verwijderd.

Doordat de bomen maar half geringd worden, gaan ze kwijnen waardoor er (spechten)gaten in komen. Aangezien de bomen (nog net) blijven leven, kunnen de aanwezige gaten nog tientallen jaren ontwikkelen tot gaten met secundaire holten (figuur). Na 15 tot 25 jaar kunnen ze geschikt zijn als (kraam)kolonieplaats van vleermuizen. Het bos in het reservaat is in 2006 nog vrij open, waardoor er nog voldoende licht op de bodem valt voor kruiden en dagvlinders.

Op het moment dat het kronendak te veel gaat sluiten, zullen er (groepsgewijs) bomen geheel geringd worden. Ten gevolge daarvan sterven ze af waardoor het open karakter van het bos gewaarborgd blijft. Onder de loshangende schors van de afgestorven bomen kunnen ruige dwergvleermuizen en baardvleermuizen een dagrustplaats vinden.

In het zonlicht onder de dode bomen kunnen wilde kamperfoelie en braam tot bloei komen, die zo een nectarbron vormen voor de aanwezige nachtvlinders en kleine ijsvogelvlinder.

Monitoring

Het parkbos van Voorstonden blijft zijn waarde als foerageerplaats behouden door een vleermuisvriendelijke verbinding tussen het parkbos en het vleermuisreservaat langs de Voorstondense beek te realiseren. Dit alles met medewerking van het Waterschap Veluwe.

Het resultaat van het gedeeltelijk scheiden van de functies cultuurhistorie en natuurbehoud zal

gemonitord worden. De uitvoering van deze monitoring geschiedt in samenwerking met de vrijwilligers van IVN-Eerbeek e.o..

Verder lezen?

- Dijkstra, V., H. Limpens, E. Jansen, N. Hoogeveen & L.Verheggen, 1999. Vleermuizen in Gelderland, naar een actieplan voor aandachtsoorten. Provincie Gelderland, Arnhem/Stichting Vleermuisbureau, Geleen.

Rob Vermeulen

Natuurmonumenten Beheereenheid

Oost Veluwe

Vrijenbergweg 24b

7371 AA LOENEN

r.vermeulen@natuurmonumenten.nl

